

σκάνε από τὰ σπλάχνα τῆς δικῆς τους ζωῆς πὼς εἶναι σκλάβοι κάποιας ψευτικῆς τυραννικῆς καὶ πὼς ἦρθε πᾶς ὁ καιρὸς ν' ἀπαρνηθοῦνε τὸν παλιὸ ἀνθρωπο καὶ ν' ἀκολουθήσουνε κάποια καινούρια ἀλήθεια — ἀλήθεια ὅμως πὼς νὰ τήνε ξεθάψανε μὲς ἀπὸ τίς δικῆς τους ἀμαρτίες, τοὺς δικούς των πόνοους, τίς δικῆς τους συφορές.

Ἄν ζετάσουμε τὸ δράμα τοῦ κ. Ταγκόπουλου σὰν κοινωνικὸ μόνον κήρυγμα τότε μὲ προθυμία θ' ἀναγνωρίσουμε ὅτι ἔχει δύναμη καὶ κάποτε μάλιστα εὐγλωττία καὶ πὼς βγάζει στὴ μέση θέματα πὼς ἔχουνε ἀμεση συγγένεια μὲ τὴ σημερινή μας συνείδηση. Γιατί καθὼς πολὺ καλὰ τὸ παρατήρησε ὁ κ. Πέτρος Βασιλικὸς οἱ «Ἀλυσίδες» βάζουνε μπροστά μας ἕνα ζήτημα συνείδησης, μᾶς δείχνουνε ὀλοφάνερα τὴν ἀνάγκη μιᾶς κοινωνικῆς ἀναμόρφωσης. Μπορεῖ ὅλοι μας νὰ μὴν τήνε φανταζοῦμαστε ἔτσι πὼς μᾶς τήνε προφητεύει ὁ κ. Πέτρος Βασιλικὸς μὰ πὼς χρειάζεται ν' ἀλλάξη καὶ νὰ καθαριστῆ καὶ ν' ἀγεριστῆ ἡ ἑλληνικὴ συνείδηση εἴμαστε, θορῶ, ὅλοι μας σύφωνοι.

Γι' αὐτὸ τὸ ἀγέρισμα δουλεύει κι ὁ κ. Ταγκόπουλος καὶ δὲν πρέπει γι' αὐτὸ ν' ἀρνηθοῦμε τὴν ἐχτίμησή μας στὸ γενναῖο θυμὸ πὼς τὸν ἐσπρωξε νὰ βγάλῃ τὸ δράμα του ἀπὸ κεῖ πὼς σπάζει αἷμα κ' ἔμπυο τοῦ ἔθνους τὸ κορμί. Μπορεῖ νὰ μὴν ψυχολόγησε τὰ πρόσωπα τοῦ μ' ἀρκετὸ βάθος καὶ νὰ μὴν κατάφερε νὰ μεταχειριστῆ ὅλη τὴ δραματικὴ ἐνέργεια πὼς μποροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ τὸ θέμα πὼς διάλεξε καὶ μάλιστα στὴν τρίτη πράξη. Μπορεῖ. Ὡς τόσο πρέπει νὰ πῶ πὼς δὲ βρίσκω σωστὴ τὴν κατηγορίαν μερικῶν ὅτι ὁ Στρωτὸς δὲν εἶναι ἀτσαλένιος χαρακτήρας. Ἴσια ἴσια νομίζω πὼς τὸ πῶς πετυχεμένο πράγμα μέσα σ' αὐτὸ τὸ δράμα εἶναι ὁ μισὸς ἢ καλῆτερα ὁ διπλὸς χαρακτήρας τοῦ Στρωτοῦ. Δείχνει τὴν πάλῃ τοῦ συνειδητοῦ μὲ τὸ ἀσυνείδητο, τῆς παλιᾶς συνήθειας πὼς ἀγρυπνεῖ πάντα μέσα του καὶ τῆς καινούριας ιδέας πὼς ἀκόμα δὲν τὸν ἔκανε ὀλότελα δικό του.

Γραφήκανε ὅμως τόσα καὶ τόσα καὶ γιὰ τοῦτο τὸ δράμα πὼς τὸ νομίζω παρακάιρο νὰ πολυλογῆσω περισσότερο. Θὰ πῶ ἀκόμα δύο λόγια γιὰ ἕνα ἄλλο δράμα — τὴ «Χειραφετημένη» τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου.

Εἶναι κι αὐτὸ κοινωνικὸ. Δὲν τοῦ λείπει ζωὴ κ' ἡ ψυχολογία τῶν προσώπων εἶναι ἀρκετὰ δραματικὴ. Παθίνειται ὅμως κι αὐτὸ ἀπὸ τὰ ἴδια ἐλλείματα

καὶ πὼς χαλοῦνε τὴν καλλιτεχνικὴ μορφή τῶν ἔργων πὼς εἶναι γραμμένα πάνω σὲ θέμα. Τὸ κήρυγμα, τὸ ἠθικὸ μάθημα εἶναι σ' αὐτὰ σκοπὸς ἀντὶ νὰ εἶναι φυσικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ζωτάνιας τῆς δραματικῆς. Προτιμῶ τὴ «Χειραφετημένη» ἀπὸ τὸ «Χτισμένο στὸν Ἄμμο» τοῦ κ. Φυτίλη πὼς εἶναι κι αὐτὸ γραμμένο πάνω στὸ ἴδιο θέμα καὶ πὼς ἔγινε γι' αὐτὸ λόγος ἄλλοτε στὸ «Νουμά», γιατί στὴ «Χειραφετημένη» τὰ πρόσωπα — μερικὰ τουλάχιστο — ἔχουνε ἀρκετὴ ἀτομικότητα. Ὅμως καὶ δῶ δὲ μᾶς χαρίστηκαν οἱ συνηθισμένοι ρητορισμοὶ γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἀδικίαν τοῦ γάμου. Καὶ δῶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύσῃ καλὰ καλὰ ὁ κοινωνιολόγος τεχνίτης ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γυναίκας στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἐκεῖ πὼς βρίσκεται στὴν Εὐρώπη. Ἄντρες καὶ γυναῖκες, σκλαβιῆς καὶ λευτεριῆς, ἱστορία καὶ κοινωνία ἔχουνε στὴ Ρωμισσὴν διαφορετικὴ μορφή ἀπὸ κείνη πὼς μᾶς πρорουσιάζουνε στὴ Γερμανία καὶ κείνη πάλι ἀλλιώτικη ἀπὸ μιᾶν ἄλλη μορφή πὼς φανερώνεται στὴν Ἀγγλία ἢ στὴν Τασμανία ἢ στὴν Ἀμερική. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ καλοῦπι τῆς χειραφετημένης γυναίκας πὼς μᾶς ξεφουρνίζουμε ἀξάφνα σὲ τέτοια δράματα δὲν ἔχει ἀμεση συγγένεια μὲ τὸν ἀγῶνα πὼς μισοῦσε νὰ σηκῶνῃ τὴ γυναῖκα στὴν Ἑλλάδα μὰ πὼς — τὸ ξαναλέω — ἔχει καὶ λόγους διαφορετικοὺς καὶ σκοποὺς ἄλλους καὶ συνείδηση ξεχωριστή. Λυποῦμαι πὼς ἀναγκάζομαι νὰ μιλήσω ἔτσι γενικὰ μὰ φοβοῦμαι πὼς ἂν ἤθελα νὰ κάνω πῶς φανερὰ τὴν ἀντίληψή μου μὲ παραδείγματα θὰ κατανοῦσα νὰ γράφω κοινωνικὸ ἔργο καὶ δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι ὁ τόπος τοῦ ἐδῶ.

Τὸ ξέρω πὼς μερικοὶ κοινωνιολόγοι θένε τοὺς κοινωνικοὺς νόμους ὁμοούσιους καὶ ὁμοοῦσιους παντοῦ καὶ πάντα μ' αὐτὸ εἶναι τὸ ξεκολούθημα τῆς κλασσικῆς ἀδυναμίας πὼς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὴ φύση σὰν κάτι πολυποικίλο καὶ πολύνομο μὰ πὼς θέλει νὰ ὑποτάξῃ γιὰ εὐκολία τῆς στενοψυχίας τῆς ὅλα τὰ φαινόμενα σὲ μοναδικούς καὶ μονοκόματους νόμους.

Ἴσως κάνω λάθος νὰ ξετάζω φιλολογικὰ ἔργα μὲ τὴν κριτικὴ φιλοσοφία καὶ ἴσως μερικοὶ νὰ βροῦνε πὼς πῆρα τὴν κακὴ συνήθεια νὰ ξεπετιοῦμαι σὲ θεωρίες μὲ τὴν πρραμικρότερη ἀφορμή. Εἶμαι ὅμως τῆς γνώμης πὼς ἡ κατάσταση τῆς σημερινῆς σκέψης στὴν Ἑλλάδα κ' ἡ ἀνήσυχη τάση πὼς φανερώνεται σκεδὸν παντοῦ πρὸς ἔργα ἀναμορφωτικὰ καὶ καινούρια ἀντίληψες δικαιολογοῦνε τὴν προσεχτικὴ

ἀνάλυση καὶ τὸ ξεκοκίνισμα τὸ φιλοσοφικὸ. Νομίζω μάλιστα πὼς εἶναι χρέος τῆς κριτικῆς σήμερα νὰ παρακολουθῆ μ' ἐπιμέλεια κάθε ζήτημα καὶ κάθε δοκιμαστικὴ κίνηση γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ βοηθῆ τὴ συνειδητὴ ἐργασία πὼς γίνεται πρὸς τὸ φῶς, νὰ τήνε σταματᾷ κάποτε σὰν πᾶν νὰ στραβοπατήσῃ καὶ νὰ τήνε φτερόνῃ μὲ πῶς δυνατὲς ἐλπίδες σὰν τήνε βλέπῃ νὰ προχωρῆ στὸ σωστὸ τὸ δρόμο. Εἶναι βέβαια δύσκολο γιὰ ἕνα κριτικὸ νὰ μαντεύῃ τὸ σωστὸ τὸ δρόμο μ' ἂν ἡ ἐρευνά του γίνεται μ' εἰλικρίνεια εἶναι πιθανὸ πὼς ἡ δουλειά του δὲ θὰ σταθῇ ὅπως διόλου ἀνώφελη.

Ἄθῆνα 20.3.08.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΟΣ

ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ

Θέλω νὰ πάω στὸν κάμπο. Κάποια λουλουδάκια ἔξω μικρὰ κι ὀλόχαρα, ὁμορφιά γεμάτα, τῆς τέχνης τοῦ θεοῦ διαμάντια ζηλεμένα καὶ κἀνὶ χόρτα πρόστυχα τὰ χοντὰ φύλλα πλατεῖα ἀπὸ πάνω του; ὀπλώνουν καὶ κρυμμένα τὰ δάστυχα κρατῶν πὼς οἴτε τοῦ ἡλιοῦ ἀφίρουν οἱ ἀχιτῆδες νὰ διαβοῦν νὰ τὰ γλυκοφιλήσουν κι ἀπ' τὰ μικρὰ τους φυλλαράκια νὰ σφογγίσουν τὰ δάκρυα τῆς δροσιᾶς. Θέλω νὰ πάω στὸν κάμπο, τὰ πρόστυχα καὶ τᾶχα, χοντὰ χροτάρια νὰ ξεριζώσω ἀλόγητα νὰ τὰ σκορπίσω τὰ λουλουδάκια τὰ μικρὰ, πὼς ἡ νύχτα τρέχει τὰ κάλλη τους, νὰ βγοῦνε στὴ ζωὴ, στὸν ἥλιο, νὰ δοῦν τὸν κόσμο καὶ νὰ τὰ γνωρίσῃ ὁ κόσμος.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΠΟΛΥ εὐχάριστο πὼς τὸ Ὑπουργεῖο ἄρχισε νὰ συλλογίζεται σοβαρὰ γιὰ τὴν ἀσφαλτόστρωση τῶν δρόμων τῆς Ἀθήνας. Οἱ ὄροι τῆς ἐταιρίας, δηλ. νὰ πλερώνουμε 300 χιλ. δρ. τὸ χρόνο γιὰ 15 χρόνια φαίνονται καλοὶ, πρέπει ὅμως νὰ ξέρουμε καὶ πόσοι δρόμοι θὰ στρωθοῦνε. Γιὰ νὰ συντηροῦνται σήμερα οἱ δρόμοι μας χρειάζονται 450 χιλ. δρ. τὸ χρόνο !! Δηλ. πλερώνουμε ὄλους αὐτοὺς τοὺς παράδες γιὰ νὰ καταπίνουμε σκόνη, νὰ βουτοῦμε στὴ λάσπη καὶ νὰ σπάζουμε τὰ πλευρά μας δταν περνοῦμε τοὺς δρόμους μας μὲ ἀμάξι.

**

τῶν συνέχρονων (18, 3), ζημιῆς (22), κοριτσῶνε (21, 2), λογοτεχνία (17, 23), διγλωσσία (24, 2), μονογλωσσία (27), ἄλλου ὅμως, ἄξαφνα, πλειοψηφία, ἐφημεριδογραφία (26) μάλιστα καὶ μὲ τὸ ἔτάρχικό, ἐφορολογία (29). Γενικῆς πληθυντικῆς τῶν διαλεκτικῶν νόμων (6), τῶν ὑπολλήλων (16 ἂν εἴτανε τουλάχιστο τῶν ὑπᾶλληλων!), τῶν συνέχρονων (18, 3), τῶν γλωσσῶν (29), μὰ τῶν ξένων λεξῶνε (15, 2), τῶν κοριτσῶνε (21, 2), τῶν ριζοσπαστικῶνε (27) τῶν φωνηέντων (23), κότε. ὅμως 28, 1 (στὸ τέλος) τῶν οὐδέτερον ἰσοσύλλαβων, ὅπου μᾶς λείπει τὸν κανόνα, δηλαδή πὼς ἡ γενικὴ ἐνική (καθὼς κ' ἡ πληθυντικὴ στὸ οὐδέτερον ἰσοσύλλαβων) ἔχει τὸν ἴδιο τόνο πὼς ἔχει καὶ ἡ ὀνομαστικὴ. Τὰ ἐπίθετα μὲ κατάληξη -κῆ τοῦ θηλυκοῦ παίρνουνε ὅλα τοὺς μονομιᾶς τὴν κατάληξη -κιά, ὡς καὶ κείνα πὼς εἶναι καθαρὸν ἰστανικῆς παραγωγῆς: κοινωνικῆς, λαϊκῆς (7), ὀλοκῆς (15), διανοητικῆς (15, 24), πρακτικῆς (15), λογοτεχνικῆς (18, 24), γλωσσικῆς (18), ἐκκλησιαστικῆς (20, 2, 22), ἐθνικῆς, ἐθνικῆς (20, 2, 21, 2 22, 1, 28), στοματικῆς, φυσικῆς (21), ἀρχοντικῆς (22), σημαντικῆς (26), θεωρητικῆς (29), μὰ χωρατικῆς (20) (5). Τὸ ν' χωρὶς ν, σύνθολος (18), συ-

βιβασμός (28), ὅσα βγεῖ (23, 1), ὅσα μὲ τὸ καλὸ (27, 1), ὅσα στὴ γλώσσα, ὅσα λέει, ὅσα μας (28, 1) ὅσα θεωρεῖς (30) ἔτσι καὶ τὸ ν τοῦ δὲν πὼς ἀκολουθᾷ τὸν κανόνα μὰ χωρὶς κανόνα καὶ μὲ ν, σύνθεση (15, 2, 28, 1), ἀπαρέμφατο (16), λοιπὸν μὲ (16), λοιπὸν βρισκότανε (17), λοιπὸν δὲ θέλει (22), ἐξὸν [ἀπὸ] σικοφαντίες (28, 1). Θυμηθῆτε καὶ τίς γενικῆς πληθυντικῆς μὲ τὸ ν, πὼς ἀραδιάσαμε πῶς ἀπάνω. Μῆτε μέτρο, μῆτε γλώσσα, μῆτε σύστημα, μῆτε γραμματικὴ. Τῶν ἀδυνάτων τὰ δύνάτω νὰ μάθουνε κτὸπι τὰ παιδιὰ τέτοια γραμματικὴ-ἀγραμματιστή.

Ἄφτά, φίλοι μου καὶ φίλτατοι, πρέπει μὲ τὸ δίχως ἄλλο νὰ τᾶλλάξουμε. Καὶ γιὰ νὰ τᾶλλάξουμε, πρέπει νὰ τὰ φωνάζουμε. Σᾶς τὰ λέω ἔσᾶς ὄλους τοὺς ἀγαπητοὺς κι ἀγαπημένους. Χρέος μου μάλιστα νὰ σᾶς τὰ πῶ. Εἶδεμῆ, τί καλὸ κάνω; Δὲν τὰ λέω μόνο γιὰ τὸν Πάλλη. Στοῦ Πάλλη τὰ βιβλία φαίνονται καλῆτερα ἴσως ἢ γενικῆς μας ἀκαταστασία καὶ τὸ διάλεξα γιὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ ἄθροπος προ-

μὲ σὲ ἄπειρα ἐπίθετα, στοὺς τύπους ἀγαθῆ, χρυσῆ, ἀργυρῆ, ἀπλή, ἀθάνατη κτλ. κτλ., ὥστε εἶναι δημοτικὴ, μοιάζει μὲ τὴν καθαρῆσσαν (κ. 'Ρ. κ. Μ., Β'. 2), δὲ σκουντάφτει καὶ κανένας ὄλα τᾶχει.

σπαθεῖ νὰ καταφέρῃ σύστημα δικό του, πελαγώνει, κι ὅπως εἴπαμε στὴν ἀρχή, πελαγώνουμε μαζί του.

Μὰ θὰ μοῦ ἀπαντήσετε γιὰ σίγουρο, πὼς θέλεις ἀμέσως νὰ ταχτοποιηθοῦνε τὰ καθέκαστα; Μήπως καὶ σὺ ὁ ἴδιος ἀκανόνιστα δὲν ἔχεις; Μήπως δὲ μᾶς γράφεις περιποίημα καὶ στὴ στιγμῆ, τᾶρα τᾶρα, ταχτοποιηθοῦνε καὶ πάντα ποιητῆς; (6) Δοκιμάζουμε. Δοκιμάζει ὁ καθένας. Ἀπὸ τὴ δοκιμὴ τοῦ καθενός, θὰ βγῆ ὁ γενικὸς ὁ νόμος.

Νόστιμα, ὁμορφ, μοῦ τὸ ξεδιαλίσατε. Ἀφήστε με ὅμως τᾶρα νὰ σᾶς τὸ ψυχολογήσω καὶ γώ.

Βέβαια πὼς τὴ σημερινὴ μας τὴν ἀναρχία — γιὰ τὴ ἀναρχία εἶναι, νὰ μὴν τὴν κρύβουμε — τὴ φταίει, ὄχι μόνο ἡ ἀνάγκη τῆς δοκιμῆς, ἀφοῦ λίγος καιρὸς εἶναι πὼς βαλθῆκαμε στὴ δουλειά, τὴ φταίει καὶ κἀνὶ πολὺ πῶς κολακεφτικὸ γιὰ τὸ φιλότιμό μας, ἢ μεγάλῃ ζυπνάδα τοῦ Ρωμοῦ. Ἐνας περίφημος γραφοδίδης, ὁ O Müller, παρατήρησε πὼς ἐκεῖ πὼς

6) Γιατί ἀφτὰ θάρρῶ πὼς δὲν ταχτοποιηθήκαμε ἀκόμη, ἐπειδὴ κ' εἶναι δασκαλισμοί. Περιποιοῦμαι λέμε συχνά, κ' ἔτσι ἀκούσε τὸν κανόνα: ταχτοποιοῦμαι δὲν πολυλέμε, καὶ τὸ ταχτοποιηθοῦνε σὰ νὰ βαστᾷ κάπως κ' ἕνα μισὸ δέφτερο ἢ ὁ ποιητῆς τὸ ἴδιο. — Μὰ δὲν εἶμαι καὶ θεός; προσπαθῶ μονάχα νὰ εἶμαι ἄθροπος.

5) Ἡ κατάληξη -η πολὺ καλῆ, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἔχου-

ΑΝ ασφαλτοστρώσουμε τους δρόμους θά σταματήσει κ' η άναθεματισμένη σκόνη και δὲ θά μὸυ φανῆ παράξενο ἄ λιγοστέψουνε τότες κ' οἱ ἀρρώστεις. Τὸ τί μικρόβια ἔχει ἡ σκόνη ἑνας Θεὸς τὸ ξέρει. Ἄ λείψη αὐτὸ τὸ κακὸ τῆς σκόνης ἡ Ἀθήνα θά γίνῃ μιὰ ἀπὸ τίς ὠραιότερες Εὐρωπαϊκῆς χώρες.

**

ΤΩΡΑ πὸυ λέμε γιὰ τὴ σκόνη, παρατηρήσατε ποτὲ πὸς καθαρίζονται οἱ δρόμοι; Τὸ εἶδα τίς προάλλες πὸυ φυσούσε δυνατὸς ἀγέρας στὴν ὁδὸ Σταδίου. Δυὸ φορές τὴ μέρα σαράνουνε τὴ σκόνη σὲ βουναλάκια στὶς ἄκρες τοῦ δρόμου και τὴν ἀφίνουν ἐκεῖ γιὰ νὰ τὴν πάρῃ τὸ κάρρο. Αὐτὸ ὅμως πὸυ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀκολουθῆ ἔρχεται σὲ κάμπωση ὠρα και στὸ μεταξύ ὁ ἀγέρας σκορπίζει τὴ σκόνη και τὸ σάρωμα ἔχει νὰ ξαναρχίσῃ. Κάνουμε δηλ. μιὰ τρύπα στὸ νερό. Δὲν μπορεῖ νὰ διορθωθῆ αὐτὸ τὸ κακὸ; Ἄ μαζεύονται μὲ τρόπο συστηματικὸ ἡ σκόνη, θά εἶχαμε πολὺ λιγώτερη και τὸ ἐξοδο ἔτσι θά ἔπιανε κάποιον τόπο.

**

ΕΙΝΑΙ πιά νὰ ἐλεεινολογήσῃ κανεὶς μερικῆς ἐφημερίδες πὸυ ξακολουθοῦνε τὸ μυθιστόρημα τοῦ ἀξιωματικῦ πὸυ σκοτώθηκε στὴ μονομαχία. Ὁ κόσμος βαρέθηκε αὐτὴ τὴν ἱστορία, κ' ἂν ἀκόμα ὑπάρχουνε λίγοι πὸυ τοὺς ἀρέσουν τὰ σκάνταλα καιροῦ εἶναι οἱ δημοσιογράφοι μας ἀντὶς νὰ καλλιεργοῦνε τὴν περιέργεια τοὺς νὰ προσπαθῆσουνε νὰ τοὺς διορθώσουνε.

**

ΠΟΛΛΑ ὅμως ζητᾶμε ἀπὸ τίς ἐφημερίδες μας! Ἡ πενταρολογίκα ἔχει κάμει τοὺς περισσότερους δημοσιογράφους νὰ μᾶς παρουσιάζουνε τίς ἐφημερίδες τοὺς σὰ σαλάτα ρούσικη. Μυθιστορήματα, ἱστορίες, παραμύθια γεμίζουνε τίς σελίδες τοὺς και κάπου κάπου και μιὰ εἰδηση γιὰ ποικιλία. Τὸ πρῶτ' ἄμα διαβάζω τίς ἐφημερίδες ἔχω νὰ ψαρῆσω τὰ νέα τῆς ἡμέρας. Ἄν τύπωναν τουλάχιστο ὅλες τίς εἰδησεις σὲ μιὰ σελίδα και γέμιζαν τίς ἄλλες μὲ τὰ ρομάντσα τοὺς, τότες θά ἔκνεν τὸν κόσμο νὰ κοπιᾶζῃ λιγώτερο. Μὰ θά μὸυ πῆτε, τότε πὸυ θά φαίνονταν καθαρά ἡ γύμνια τοὺς σὲ εἰδησεις, θά τίς ἀγοράζε κανεὶς;

**

ΚΑΛΟ κ' αὐτὸ πὸυ στὸ λογοκοπάνισμα τῆς Βουλῆς μᾶς βρέθηκε κ' ἑνας βουλευτῆς νὰ ἐπερωτῆ-

σὴ τὴν Κυβέρνηση γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Λαϊκῆς Τράπεζας. Στὸ προπερασμένο φύλλο γράφτηκε κάτι γιὰ τὴν παραίτηση τοῦ κ. Λιβιεράτου και τὴ συνέντευξη τοῦ κ. Ἐπόπτη και τώρα περιμένουμε νὰ δοῦμε τί ἀπάντηση θά δώσῃ ὁ ὑπουργὸς γιὰ νὰ μάθῃ κ' ὁ κοσμάκης ἐπίσημα τί γίνεται.

**

ΟΣΑ εἶπε στὴ Βουλῆ τὴν περασμένη βδομάδα ὁ κ. Πρωθυπουργὸς γιὰ τὸ σιδηρόδρομο τῆς Σπάρτης δὲν ἀρέσανε στοὺς Σπαρτιάτες. Συλλαλητήρια γίνονται ἐκεῖ κ' οἱ ἐφημερίδες γράφανε πὸς θά παραιτηθοῦν οἱ βουλευτῆς τῆς Ἐπαρχίας.

Βέβαια ἑνας τέτιος σιδηρόδρομος εἶναι πολὺ χρήσιμος και πρέπει νὰ γίνῃ, γιὰ τὴν ὠρα ὅμως ἔχουμε νὰ ξεμπερδέψουμε ἑνα σωρὸ Ἐθνικῶν ζητημάτων πὸυ δίχως ἄλλο πρέπει νὰ προτιμηθοῦνε.

**

ΑΝ οἱ Σπαρτιάτες σκεφτοῦνε τὸ πρᾶμα πὸυ ψυχραῖμα θά δοῦνε πὸς τὸ ζήτημα τῆς βοήθειας τῶν προσφύγων εἶναι σπουδαιότερο κ' ἐθνικότερο ἀπὸ τὸ σιδηρόδρομό τοὺς, κ' ὅτι ἂ γίνῃ δάνειο οἱ παράδες πρέπει νὰ ξοδευτοῦνε γιὰ τοὺς δυστυχισμένους αὐτοὺς ἀδερφοῦς μᾶς πὸυ ζητοῦνε προστασία.

**

Οἱ παράδες πὸυ μαζεύτηκαν ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἔρανο μοιραστήκανε σὲ δεκαπέντε Καταστήματα δηλ. Νοσοκομεῖα, στὸ Φρενοκομεῖο, στὸ μαιευτήρια και ἄλλα. Καθένα ἀπ' αὐτὰ πῆρε 1800 δρ. Τὸ καλὸ πὸυ θά κάμουν οἱ 1800 δρ. σ' αὐτὰ τὰ Καταστήματα εἶναι πολὺ μικρὸ και θά εἶταν πολὺ καλῆτερα ἂν οἱ 30.000 δρ. μοιραζόντανε σὲ 3 ἢ 4 Νοσοκομεῖα ἀπὸ ἐκεῖνα πὸυ δέχονται τὸ φτωχόκοσμο σὰν ἀρρωσταῖνε π.χ. σὰν τὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΣΤΗΝ ΟΥΣΙΑ!

Ἡ νηφάλια ἐπιστήμη τοῦ Ρομαῦ δὲν ἀξίωσε νάρθῃ στὴν οὐσία τοῦ ζητήματός μας και πρῶτα πρῶτα στὸ πὸυ κύριο και σημαντικὸ, πὸυ δίχως του συζήτηση δὲ γίνεται, δηλ. στὴ σχέση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας. Ἄντὶ μιὰ κατηγορηματικὴ ἀπάντηση στὸ ρῶτημά μου, ἔπιασε πάλι τὸν παλιὸ χαβὰ ἂν εἶναι δυνατὸ ποτὲ

νὰ γίνῃ ἡ κοινωνιολογία θετικὴ ἢ φυσικὴ ἐπιστήμη.

Τέτια κανένας δὲν τὴν εἶπε, οὔτε τὴ στοχάστηκε κ' οὔτε μπορεῖ νὰ γίνῃ βέβαια. Ὁ κοινωνιολόγος δὲν ἔχει μπρὸς τοῦ πρόχειρο και θετικὸ ὕλικό, σὰν τὸ φυσιοδίφῃ κ' ὁ πειραματισμὸς τοῦ εἶν' ἀδύνατος. Φυσικούς, μαθηματικούς νόμους, πὸυ νὰ ὑπάγονται σὲ πειραματισμὸ, δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ βγάλῃ, ὡς τόσο δύναται νὰ μεταχειριστῆ τὴ μέθοδο τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν και μ' αὐτὴ νὰ φτάσῃ σὲ συμπεράσματα, ἂν ὄχι τόσο θετικά, ὅπως ἐκεῖνες, πάντα ὅμως ἀρκετὰ ἀκριβῆ και χίλιες φορές πὸυ πιθανότερα ἀπ' τοὺς προσωπικούς πόθους και τίς φαντασιοκοπίες ὑποκειμενικῶν κοινωνιολόγων. Κ' αὐτὴ ἡ μέθοδος εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ κ' ἀπροκατάληπτη παρατήρηση ὁμοίων ἢ συγγενῶν αἰτίων, πὸυ δίνουν ὁμοίᾳ ἢ συγγενῆ ἀποτελέσματα. Ὁ κοινωνιολόγος βέβαια δὲ βρίσκεται στὴν ἴδια μοῖρα μὲ τὸν πειραματιστῆ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Σὰ μέλος τῆς κοινωνίας κ' αὐτὸς μὲ πόθους προσωπικούς, μ' ἐντιχτα ἀτομικά και μὲ ψυχολογία δική του, δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσῃ πάντα τὴν ἀπόλυτη ψυχρότητα, τὴν ἀμεροληψία τοῦ φυσιοδίφῃ, πῶχει μπροστὰ τοῦ ὕλη ἀδιάφορη και στερημένη ἀπὸ καθετὶ συμφέρον. Γι' αὐτὸ ὅσο ἀντικειμενικὰ κ' ἀπροκατάληπτα δουλεύει ἡ σείψη τοῦ κοινωνιολόγου, τόσο πὸυ μεγάλη κ' ἡ πιθανότητα νὰ βγοῦν ἀλήθινὰ τὰ συμπεράσματά του.

Τὸ ὕλικό, πὸυ ἔχει και σπουδάζει ὁ κοινωνιολόγος, τοῦ τὸ προσφέρουν ἀπ' τὸνα μέρος ἐσωτερικά κοινὰ γνωρίσματα, κοινῆς ἀνάγκης τῆς ἀνθρώπινης φύσης, κοινὴ τάση πρὸς ἐξέλιξη κ' ἀπ' τᾶλλο ἐξωτερικῆς διαφορῆς συνθήκες, πὸυ ἐπιδρᾶν στὸ βαθμὸ τῆς ἐξέλιξης και στὴν ἐντασή της. Ὅσο πὸυ πολλὴ ἡ συγγένεια στὰ κοινωνικά φαινόμενα δυὸ χωρῶν, τόσο πὸυ μεγάλες κ' οἱ πιθανότητες στάποτελέσματα τῆς ἐξέλιξής τοὺς. Οἱ ξεχωριστῆς τοπικῆς συνθήκες στὴν καθεμιὰ ἀπ' αὐτῆς ἔχουν φυσικά μεγάλη σημασία, μπορεῖ νὰλλάξουν τὴ χροιά, μπορεῖ νὰ δώσουν χαραχτήρα ἀλλιώτικο στὴ μορφή τῆς ἐξέλιξης καθεμιᾶς χώρας, σύμφωνα μὲ τίς ξεχωριστῆς τοπικῆς συνθήκες της. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀλλάζει τὴν κύρια οὐσία τῆς ἐξέλιξης, πὸυ γίνεται παντοῦ κατὰ τὸ ἴδιο γενικὸ σχῆμα, γιὰτὶ οἱ ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὕλικοι ὅροι τῆς ζωῆς, ἡ οικονομικὴ βάση κ' ὑπόσταση τῆς κοινωνίας εἶναι παντοῦ ἡ ἴδια.

Ἡ ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν ὁρων ἀπὸ ἱστορικούς λόγους, πὸυ δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ σκοπὸς μου νὰ τοὺς ἐκθέσω, στὴν Ἀγγλία και στὴ Γαλλία, πρῶτα ἀπὸ

οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες θέατρο πρῶτα δὲν εἶχανε, κάμανε και δράμα και κωμῶδια σὲ διάστημα ἑκατὸ χρονῶ. Γιὰ νὰ γίνῃ κάτι ἀπὸ τὸ τίποτα κοντὰ τοῦ νοῦ πὸς χρειάζονται βαθμοὶ βαθμοί. Κανένας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἀπαραίτητους βαθμούς κάθε παρόμοιου ξετυλιγμοῦ, δὲν ἀμελήσανε, λείει ὁ ἱστορικός, μὰ τοὺς περᾶσανε γλήγορα γλήγορα και φτάσανε ἄψε σβῆσε στὴν ἐντέλεια. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κ' οἱ δικοὶ μᾶς, αἱ! ἄς τοῦ ποῦμε κ' ἀφτουνοῦ τὸνομά του, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κ' ὁ δικὸς μᾶς ὁ ἀγαπητὸς ὁ Φωτιάδης ἀπὸ τώρα πολεμᾶ νὰ μᾶς σηκώσῃ τίς δασεῖς, τίς ψιλῆς, νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ παρὰ ἑνα κ' ἑνα ο γιὰ ὅλα τὰ φωνήεντα, κ' ἔτσι πια νὰποχτήσουμε ἀστροπελεκὶς τὸ ἰδανικὸ τῆς ὀρθογραφίας. Πὸς ἔχει δικιο, ρῶτημα δὲν εἶναι. Ἡ ὀρθογραφία μᾶς ἐλεεινῆ, και δὲ θά μείνῃ. Νάκούσουμε ὅμως και τὸ μά. Μὰ ἔχει δυὸ, πὸς ἡ ὠρα δὲν ἦρθε ἀκόμη, γιὰτὶ ξευαζονται ἄδικα οἱ ἀθρώποι και μεῖς θέλουμε ἀναγνώστες, μάλιστα μεταξύ στοὺς γραμματισμένους, πὸυ συνθῆσανε ἀλλιώς. Ὁ Anatole France, πὸυ πῆγε τώρα τώρα στὴν Ἀθήνα και πὸυ τὸν ἔβαλε κάποιος φημεριδογράφος νὰ πῆ ἄρατα θέματα γιὰ τὴ δημοτικὴ και γιὰ μένα, ἐνῶ μῆτε τὰ στοχάστηκε ὁ χριστιανὸς, και τὸ κατάλαβε λαμπρὰ ὁ

ἥρωας μᾶς, ὁ Παλαμάς, πὸυ βγῆκε ἀμέσως νὰ τὰ ποδεῖξῃ τοῦ φημεριδογράφου(?), ὁ Anatole France, σὰ γύρισε στὸ Παρίσι, μᾶς ἔμαθε ξεχνντίας πὸς εἶδε ἄλλα στὴν Ἑλλάδα, πὸς μίλησε μὲ κάμποςους Ἀθηναίους, μὲ κάμποςους Ἀθηναίους και σημείωσε πὸς ἴσια ἴσια στὴν κοινωνία, στὴν ἀριστοκρατικὴ τὴν κοινωνία, στοὺς προκομμένους, στοὺς καλλιεργημένους, βλέπει κανεὶς τὴν πρόοδο και τὴν ἀγάπη τῆς δημοτικῆς. Ἄφτους ὅλους, χρέος μᾶς

7) Κ τὴν Ἑστία, 21 Ἀπρίλη 1907, σ. 1, στ. 3—4 (ἄρθρο τοῦ Α. Τ., ὅπου ὁ Α. Φράνς μιλά γιὰ αἰδιωματὸ τοῦ Γαλατᾶ θά τὸν πῆρε γιὰ κανένα Messenger d'Athènes) Ἑστία, 23 Ἀπρίλη, 1917, σ. 2, στ. 1—2 (γράμμα τοῦ Παλαμά πὸυ ἔπρεπε νὰ μῆτῃ στὴν πρώτη σελίδα, καθώς και τᾶρθρο τοῦ λεγόμενου, ἀφοῦ ἀπαντοῦσε σ' ἀφτό). Ἑστία, 24 Ἀπρίλη, 1907, σ. 2, στ. 1—2 (ἀπόκριση πὸυ ἀποπῆ τοῦ Α. Τ. στὸν Παλαμά). Θέλω νὰ σημειώσω και κάτι ἄλλο, γιὰ τὰ... ἦθῃ μᾶς. Στὸν κ. Κύρο (κ. π. ἀ., σ. 16) στέλνω κάθε χρόνο ἰδιαίτερο ἀντίτυπο ἀπὸ τὰ βιβλία μου. Και ποῦ ἰσχυρίζεστε ἢ ἀνταμοιβή μου; Βγαίνει ἐπίκριση στὴν Ἑστία κ' ἀξάφνα ἑνα παιδὶ μὲ κοροϊδεῖ, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε πὸς μὲ βρίζει. Νομίζει κανεὶς στὴν Ἑλλάδα πὸς ἔχει νὰ κάμῃ μὲ ἀθρώπους σοβαροῦς; μὰ βλέπω και δὲν καταλάβαινε οὔτε πὸς πρέπει νὰ φέρνουνται μὲ σοβαροῦς, γιὰτὶ ὅπως κ' ἂν τὸ γυρίσουνε, δὲ θά μὸυ ἀρνηθῆ κανένας πὸς σοβαρὰ δουλεύω, και δὲν παίζω.

εἶναι νὰ μὴν τοὺς δυσκολέβουμε τὸ διάβασμα, ἐκεῖ πὸυ δὲν πρέπει.

Ἐχει ὅμως και δέφτερο μά. Τὸ ζήτημα ἐφοκλόπιστο δὲν εἶναι διόλου. Εἶναι πολύπλοκο, δηλαδή δὲ φτάνει νὰ βρίζουμε στὸ γιαλὸ ἑνα ὠμέγα, δυὸ ἦτα, τρία ὦφιλο και τέσσερα οἱ, αἱ, εἰ, παρὰ νὰ ξέρουμε πὸυ και πὸς θά τὰ βγάλουμε, γιὰ νὰ βολεύουμε και τᾶλλα, γιὰ νὰ δεῖξῃ τὸ σύνολο τῆς ἀλλαγῆς τῆς χρειάζομενη ἁρμονία. Καὶ μῆτε τοῦτο δὲ φτάνει. Ἄχ! ἀκούστε με και σὰς τὸ λέω. Δὲν ὑποψιάζεστε τὴ δυσκολία. Ὅσο λίγο λίγο, μὲ προσοχή, μὲ κόπο, μὲ θρησκεία, δὲν καλλιτερέψουμε, δὲ διορθώσουμε, δὲν κόψουμε και δὲν πλουτίσουμε τὸ ἀρφαβῆτό μᾶς τὸ ἴδιο, δὲ σημαίνει καμιά σὰς ἀλλαγῆ. Στὸ παιδί, πὸυ θά παραδοθῆ κατόπι τῆ γραμματικῆς μᾶς, πάντα νάχουμε τὸ νοῦ μᾶς, και τὸ ξεχνᾶτε. Θαῤῥέσετε πὸς εἶναι μικρὰ πράγματα, πὸς ἔτσι γίνονται ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη; Θέλει μελέτη σπουδαία ἢ δουλειά. Ἐπιασα φέτο νὰ τὴν ξετάσω και σὰς τοιμάζω μιὰ πρόχειρη γραμματικὴ Σὰς βεβαιώνω πὸς ἀκόμη πολὺ σκουρα τὰ βλέπω και στὰ περισσότερα δὲν τολμῶ νὰποφασίσω. Σταθῆτε μιὰ στιγμὴ νὰ σὰς παρουσιάσω ταπεινὰ ταπεινὰ και γὰ τὴ γνώμη μου, πὸυ προσπαθῶ μ'